

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

LAUSUNTO

67/05/2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö

29.1.2014

Lausuntopyyntö 20.12.2013; OKM/85/040/2012

Lukiokoulutuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa valmisteleva työryhmä

Oulun yliopiston opettajankoulutuksesta vastaavien tiedekuntien lausunto lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksiin.

Lausuntoyhteenveto

Suomessa noin puolet ikäluokasta saa lukiokoulutuksen, missä on kyse huomattavasta panostuksesta sekä nuorten että yhteiskunnan tulevaisuuteen. Lukiossa opettavien asioiden tulee olla relevantteja yhteiskunnan kehityksen kannalta, eikä niitä pidä tarkastella lukioiden sisäisinä valintakysymyksinä.

Lukio-opiskelun tavoitteena on saavuttaa korkeakoulukelpoisuus. Siksi opetus-suunnitelman on oltava yksityiskohtaisesti määritelty, jotta yliopistot tietävät, mitä aloittavat opiskelijat hallitsevat.

Työryhmän ehdotukset ovat tässä suhteessa heikennys. Lisäksi niiden toteutuminen voi johtaa kasvavaan alueelliseen ja sosiaaliseen eriarvoistumiseen äidinkielellisissä viestintätaidoissa ja matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa. Ehdotukset eivät edesauta korkeakoulutettavien työurien pidentämistä niiden alkupäästä vaan vaikuttavat päinvastaisesti.

Oulun yliopisto esittää asian palauttamista uuteen valmisteluun, jonka tekevä työryhmä kootaan tasapainoisesti elinkeinoelämän, yliopistojen, lukiokoulutuksen ja sidosryhmien järjestöjen edustajista. Työryhmän alakohtaisen asiantuntemuksen olisi edustettava yhteiskunnan tarpeita ja sen ehdotuksia olisi tarkasteltava niitä vasten.

Lausunto

Onko yhteiskunnallamme varaa sysätä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä koskeva päätöksenteko yläkoulu- ja lukioikäisille? Työryhmästä poiketen Oulun yliopisto ei usko lukio- tai yläkouluikäisten olevan parhaita asiantuntijoita ennakoimaan todellisia koulutustarpeita. On kohtuutonta laittaa nuoria tekemään liian varhain koko elämänuraa koskevia valintoja. Tällaisissa tilanteissa perhetaustan vaikutuksen korostuessa yhteiskunnan sosiaalinen liikkuvuus ja kehitysdynamiikka voivat vakavasti vahingoittua.

Suuri valinnanvapaus johtaa myös eriarvoistumiseen, ja koulutuksen kärsimiseen erityisesti ruuhka-Suomen ulkopuolella. Pienissä lukioissa ei ole mahdollista tarjota yhtä monipuolista kurssivalikoimaa kuin suurissa. Vaara on todellinen, minkä osoit-

taa mm. Ruotsin ja Norjan luonnontieteiden kouluopetuksen kehitys seurausvaikutuksineen yliopistoissa. Suomessa olisi mahdollisuus toimia viisaammin.

Työryhmän ehdotukset langettavat vaaran ns. kovien tieteenalojen osalle. Niiden tulevat opiskelijat voivat olla jo yliopisto-opintojensa alussa entistäkin enemmän jäljessä kilpailijamaiden nuorista, jotka erikoistuvat aikaisemmin. Myös aineenopettajankoulutus ja kansainvälisesti poikkeuksellisen korkeatasoinen luokanopettajakoulutus vahingoittuisivat, kun opiskelijoiden lähtötaso heterogenisoituisi nykyisestään.

Yliopistokoulutus nojaa olennaisesti lukion antamaan osaamispohjaan ja sen koulutusalojen volyymit on mitoitettu työelämän kysyntään ja yhteiskunnan ennakoituihin tulevaisuuden tarpeisiin. Työryhmä on toiminut irrallaan näistä realiteeteista.

Oulun yliopiston näkemyksen mukaan työryhmän ehdotusten toteutuminen joutaisi tilanteeseen, jossa yliopistot entistäkin enemmän joutuisivat paikkaamaan lukiokoulutuksen puutteita. Tämä kasvattaisi opiskeluaikoja ja olisi vastoin tavoitetta pidentää korkeasti koulutettujen työuria niiden alkupäästä. Lukioden eriarvoistumisen seurauksena myös kaupallisten toimijoiden valmennus- ja täydennyskurssien kysyntä kasvaisi, mitä ei voine pitää tarkoituksenmukaisena.

Oulun yliopiston aloituspaikoista yli 70 % edellyttää vahvaa matematiikan ja perusluonnontieteiden lukiotaustaa. Tämä on lähellä valtakunnallista keskiarvoa. Kuitenkin kevään 2012 ylioppilastutkinnon noin 30 000 kirjoittajasta vain kolmasosa (11 000) kirjoitti pitkän matematiikan ja vain pieni vähemmistö fysiikan (5 500) tai kemian (4 200). Seurauksena on hakijaruuhka ja opintojen aloituksen merkittäviä viivästyksiä vähäisempiä matemaattisia valmiuksia edellyttävillä aloilla.

Työryhmä esittää eri reaaliaineiden lukiokurssimäärien lievää tasoittamista. Oulun yliopiston käsityksen mukaan niistä muiden vaatimustason kasvattaminen voisi nostaa erityisesti fysiikan ylioppilastutkinnon kirjoittavien määrää.

Reaaliaineiden vaativuuden tasaistamisen voisi viedä pidemmälle lisäämällä terveystieteeseen vaativan syventävän kurssin. Tämä voisi lisätä terveystieteen ylioppilastutkintokokeen käyttökelpoisuutta opiskelijavalinnoissa. Pakollisilla historian ja yhteiskuntaopin kursseilla varmistettaisiin jatkossakin lukiokoulutuksen yleissivistävä luonne.

Äidinkielliset viestintätaidot korreloivat vahvasti yliopisto-opinnoissa ja työelämässä menestymisen kanssa. Oulun yliopisto toivookin äidinkielen ja kirjallisuuden roolin huolellista ja asiantuntevaa tarkastelua tästä näkökulmasta.

Työryhmäraportin liitteenä oleva Jarkko Hautamäen lausuma vastaa myös Oulun yliopiston näkemystä.

Työryhmän ehdotukseen sisältyvien merkittävien ongelmien vuoksi Oulun yliopisto esittää asian palauttamista uuteen valmisteluun. Siihen asetettava työryhmä olisi tasapainoisesti koottava elinkeinoelämän, yliopistojen, lukiokoulutuksen ja sidosryhmien järjestöjen edustajista. Työryhmän alakohtaisen asiantuntemuksen olisi vastattava yhteiskunnan todellisia tarpeita. Ehdotusten vaikutukset olisi myös analysitava tällä tasolla.

Oulun yliopisto lähettää lausuntonsa liitteenä Oulun yliopiston harjoittelukoulun lausunnon lukiokoulutusten yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksiin.

Koulutusrehtori

Olli Silvén

Johtaja

Eva Maria Raudasoja

LIITE

Oulun yliopiston harjoittelukoulun lausunto

21.1.2014

Oulun yliopiston harjoittelukoulun lausunto lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksiin

Lukio-opetuksen esityksen tavoitteina ovat mm. opiskelijan yleissivistyksen vahvistaminen, kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen, valmius huolehtia omasta henkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista, laaja-alaisen valmiuksien, tietojen ja taitojen kehittämisestä ja aktiivisen toimintakulttuurin omaksumisesta.

Lukiokoulutuksen työryhmän tuntijakoesityksiin liittyy useita ongelmakohtia, eivätkä edellä mainitut tavoitteet voi toteutua. Laaja valinnaisuus, joka koskee erityisesti reaaliaineita, ei edistä näitä tavoitteita. Jatko-opintojen kannalta tärkeä laaja-alainen yleissivistys ei toteudu esitetyillä malleilla.

Nuoret pakotetaan tekemään elämänsä kannalta tärkeitä valintoja 15 - 16-vuotiaina, ennen kuin heillä voi olla todellista tietoa valintojen merkityksestä. Tämä on nyt jo nähtävissä koulun arjessa. Valintatilanne suosii helpoiksi miellettyjä aineita, joissa panos-tuotos -suhde on paras. Runsaan valinnaisuuden takia lukio-opinnot voivat viivästyä virheellisten ainevalintojen takia.

Teemaopintojen sisällöt ja merkitys eivät käy ilmi mietinnöstä. Parhaiten ne soveltuisivat opintojen loppuvaiheeseen soveltavina kursseina.

Ylioppilastutkinnon kokeet perustuvat pakollisten ja syventävien valtakunnallisten kurssien tavoitteille ja keskeisille sisällöille. A- ja B- malleissa tästä tulee käytännössä suuria ongelmia.

Eri aineiden opettajatarpeessa voi tapahtua suuria heilahteluja, mikä vaikeuttaa pätevien opettajien palkkaamista, vakinaisten työsuhteiden syntyä ja opettajankoulutustarpeen mitoittamista. Koulutyön suunnittelu ja budjetointi vaikeutuvat huomattavasti, etenkin pienissä lukioissa.

Huomioita eri oppiaineista:

- Ylioppilaskirjoitusten äidinkielen kokeiden arvosanojen heikkeneminen alkoi, kun kurssimäärä pudotettiin kahdeksasta kuuteen. Äidinkielen kurssimäärää ei pidä vähentää enää nykyisestä.
- Taito- ja taideaineita tarvitaan lukio-opetuksessa pakollisina, koska ensin on omaksuttava, hankittava ja harjoitettava taito- ja tietopohja, jotta edellä mainitut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että niitä voidaan hyödyntää ja soveltaa oppiainerajoja ylittävästi ja eheyttävissä opintokokonaisuuksissa.
- Pakollisen kurssin puuttumisen myötä luonnontieteiden ja reaaliaineiden opiskelijoiden määrä tippuu ja siten korkeakoulujen vastaavien alojen opiskelijamäärätkin supistuvat. Yhdestä luonnontieteille suunnatusta kurssista muodostuu helposti "kilpalaulantakurssi", jossa eri aineiden opettajat yrittävät saada opiskelijoita omille kursseilleen.
- Lyhyen ja pitkän matematiikan yhteinen kurssi vie resurssia etenkin pitkältä matematiikalta, koska tasoerot ovat suuret.

Oulun yliopiston harjoittelukoulu esittää, että lukion yleissivistävää koulutusta ei tule romuttaa ylenmääräisellä valinnaisuudella. Parhaiten tämä toteutuu mallilla C, kuitenkin em. kommentit huomioiden.

Kari Kumpulainen
Johtava rehtori

Eija Kumpulainen
Lukion rehtori